

Dziękujemy osobom zaangażowanym w powstanie tej gazety, a także wszystkim osobom aktywistycznym, które każdego dnia walczą o lepszy świat i bezpieczne jutro dla nas wszystkich.

Висловлюємо подяку всім тим, хто долучився до створення цього видання, а також усім активним людям, які борються за кращий світ і безпечне майбутнє для всіх нас.

We wish to thank all those who were involved in the creation of this newspaper, and the activists fighting every day for a better world and a safer tomorrow for us all.

GAZETA STRAJKOWA #8 / СТРАЙКОВА ГАЗЕТА №8 / STRIKE NEWSPAPER #8

Zdjęcia i wywiady w obecnym wydaniu gazety pochodzą z okresu po pełnowymiarowej inwazji Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 roku. Nasza zapożyczono od uczestniczek ków protestów.

Світлини та інтерв'ю в поточному номері газети зроблені після повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року. Гасла були запозичені в учасників протестів.

The photographs and interviews contained within this issue date from the period following Russia's full-scale invasion of Ukraine on February 24, 2022. The slogans were borrowed from protest participants.

Specjalne podziękowania dla festiwalu FOTOGRAFIA EUROPEA 2022 / Особлива подяка фестивалю FOTOGRAFIA EUROPEA 2022 / Special thanks to the FOTOGRAFIA EUROPEA 2022 festival

Fotografie / Фотографії / Photographs:
MICHAL ADAMSKI / МІХАЛ АДАМСЬКИЙ,
KAROLINA GEMBARA / КАРОЛІНА ГЕМБАРА,
MICHALINA KUCZYŃSKA / МІХАЛІНА КУЧІНСЬКА,
ADAM LACH / АДАМ ЛАХ,
AGATA KUBIS / АГАТА КУБІС,
RAFAŁ MILACH / РАФАЛ МІЛАХ,
JOANNA MUSIAŁ / ІОАННА МУСЯЛ,
WOJTEK RADWAŃSKI / ВОЙТЕК РАДВАНСЬКИЙ,
DAWID ZIELIŃSKI / ДАВІД ЗЕЛІНСЬКИЙ,
MYKHAYLO PALINCHAK / МИХАЙЛО ПАЛІНЧАК,
ARTEM BAIDALA / АРТЕМ БАЙДАЛА,
EVGENIY MALOLETKA / ЄВГЕНІЙ МАЛОЛЕТКА

Redaktorzy / Редактори / Editors:
Rafał Milach / Рафал Мілах, Karolina Gembara / Кароліна Гембара

Projekt graficzny / Графічний дизайн / Design:
Ania Nałęcka-Milach / Аня Наленцька-Мілах

Okładka / Обкладинка / Cover: Jakub Sobczak / Якуб Собчак

Teksty / Тексти / Texts: Yevgenia Belorusets / Євгенія Білорусець,
Daryna / Дарина, Kateryna / Катерина, Katia / Катя,
Maksym / Максим, Sasza / Саша / Sasha

Redaktor prowadząca / Відповідальний редактор / Managing editor:
Joanna Osiewicz-Lorenzutti / Іоанна Осевич-Лоренцутті

Tłumaczenie / Переклад / Translation:
Anna Chyckowska / Анна Хицьковська, Stefan Lorenzutti /
Стефан Лоренцутті, Joanna Osiewicz-Lorenzutti /
Іоанна Осевич-Лоренцутті

Redakcja i korekta / Редагування / Editing and proofreading:
Myroslava Balitska / Мирослава Баліцька, Małgorzata Poździk /
Малгожата Поздзік, Anna Chyckowska / Анна Хицьковська

Podziękowania / Подяки / Special thanks to:
Daryna / Дарина, Kateryna / Катерина, Katia / Катя, Maksym /
Максим, Sasza / Саша / Sasha, Yevgenia / Євгенія

A-P-P

The Archive
of Public Protests

ЄВГЕНІЯ БІЛОРУСЕЦЬ З КИЄВА КИЇВ, 15 ЛЮТОГО 2023 РОКУ

Сьогодні сонячний спокійний день, досі не перерваний жодною повітряною тривогою. У Бахмуті і по всій лінії фронту тривають бої. Куди б я не дивилася, у день вчорашній і день завтрашній, я бачу війну. Із точки зору війни говорити неможливо, будь-яка розмова втрачає свій сенс на тлі руйнації, тривалого стирання міст, вулиць, людських світів. Минув рік війни, кожна секунда якої плине під пильною увагою медіа. Тіла загиблих, голоси поранених, уламки зниклого мирного життя розносяться медійним шумом на велетенські відстані. Коли я починала вести мій щоденник 24 лютого 2022 року, мені здавалося, що будь-яка новина з цієї війни має стати приводом для негайно вжитих дій. Україна швидко отримає достатньо ППО і озброєння, щоб люди перестали гинути, щоб все нові і нові міста не перетворювалися на порожнечу, поле бою. Зараз я бачу, що міжнародні експерти все дали й далі розсувають часові рамки війни, повідомляють, що, ймовірно, вона триватиме ще рік, два, три, п'ять. Настільки довго, наскільки у Росії вистачить «ресурсу» її вести. Попри те все, не зрозумілим мені чином, світ впустив у себе війну, яка затверджує дивний закон: насильство і злочин можуть відбуватися настільки довго, наскільки злочинцеві вистачить на них енергії, волі, сил.

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Книга “War Diary” Євгенії Білорусець у перекладі Грега Ніссана була видана у Сполучених Штатах у видавництві New Directions у березні цього року. Її британське видання (Pushkin Press) побачить світ 29 квітня.

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

YEVGENIA BELORUSETS Z KIJOWA KIJÓW, 15 LUTEGO 2023

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Dziś jest słonecznie i spokojnie, dzień mija nieprzerywany żadnym koszmarnym nalotem. Ale w Bachmucie i na całej linii frontu trwają walki. Jakikolwiek dzień przywołuję, wczorajszy czy jutrzejszy, widzę wojnę. Z tej perspektywy trudno cokolwiek mówić – rozmowa traci sens na tle zniszczeń, gruzowania miast, ulic i ludzkich światów. Ubiegły rok to czas wojny, a każda jej sekunda mija pod okiem mediów. Ciała zmarłych, głosy rannych, szczątki minionego spokojnego życia płyną z medialnym szumem w daleki świat. Gdy zaczynałam pisać dziennik 24 lutego 2022 roku, wydawało mi się, że jakikolwiek ustalający winę wniosek z tej wojny doprowadzi do natychmiastowego działania. Ukraina wkrótce otrzyma wsparcie w obronie przestrzeni powietrznej i broń, by ludzie przestali ginąć, by kolejne miasta nie przeistaczały się w pustkę, pole boju. Widzę jednak, że międzynarodowi eksperci coraz bardziej odsuwają perspektywę końca wojny – informują, że prawdopodobnie potrwa jeszcze rok, a może dwa czy trzy albo pięć lat. Tak długo, jak Rosji starczy „zasobów”. Świat wpuścił do siebie wojnę, a ona utrwala przedziwne prawo: przemoc i przestępstwo mogą trwać dopóty, dopóki przestępca ma energię, wolę i siłę.

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Książka *War Diary* Yevgenii Belorusets w tłumaczeniu Grega Nissana została wydana w Stanach Zjednoczonych przez New Directions w marcu tego roku. Jej brytyjskie wydanie (Pushkin Press) ukaże się 29 kwietnia.

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Today is a calm and sunny day with, as yet, no interruptions from air-raid alerts. Fighting continues in Bakhmut and all along the front line. Everywhere I look, I see war both yesterday and tomorrow. It is hard to speak in the midst of war; speech loses its meaning against the background of constant destruction.

A year of war has now passed, every second of it scrutinized closely by the media. Dead bodies, the groans of wounded people, the fragments of a disappearing peaceful life, are carried by the media’s harsh voice over vast distances.

When I started my diary on February 24, 2022, I felt that any intimation of war should be a reason for immediate action. Ukraine would quickly receive enough air defense and weapons to prevent people from dying and more and more cities from becoming a battlefield, a wasteland.

Now I see that international experts are stretching the war’s timeframe, saying that it will probably last another year, two, three or five; for as long as Russia has sufficient “resources” to continue. The world has allowed a war that affirms barbaric law: violence and crime can last as long as the criminal has enough energy, will, and strength to commit it.

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

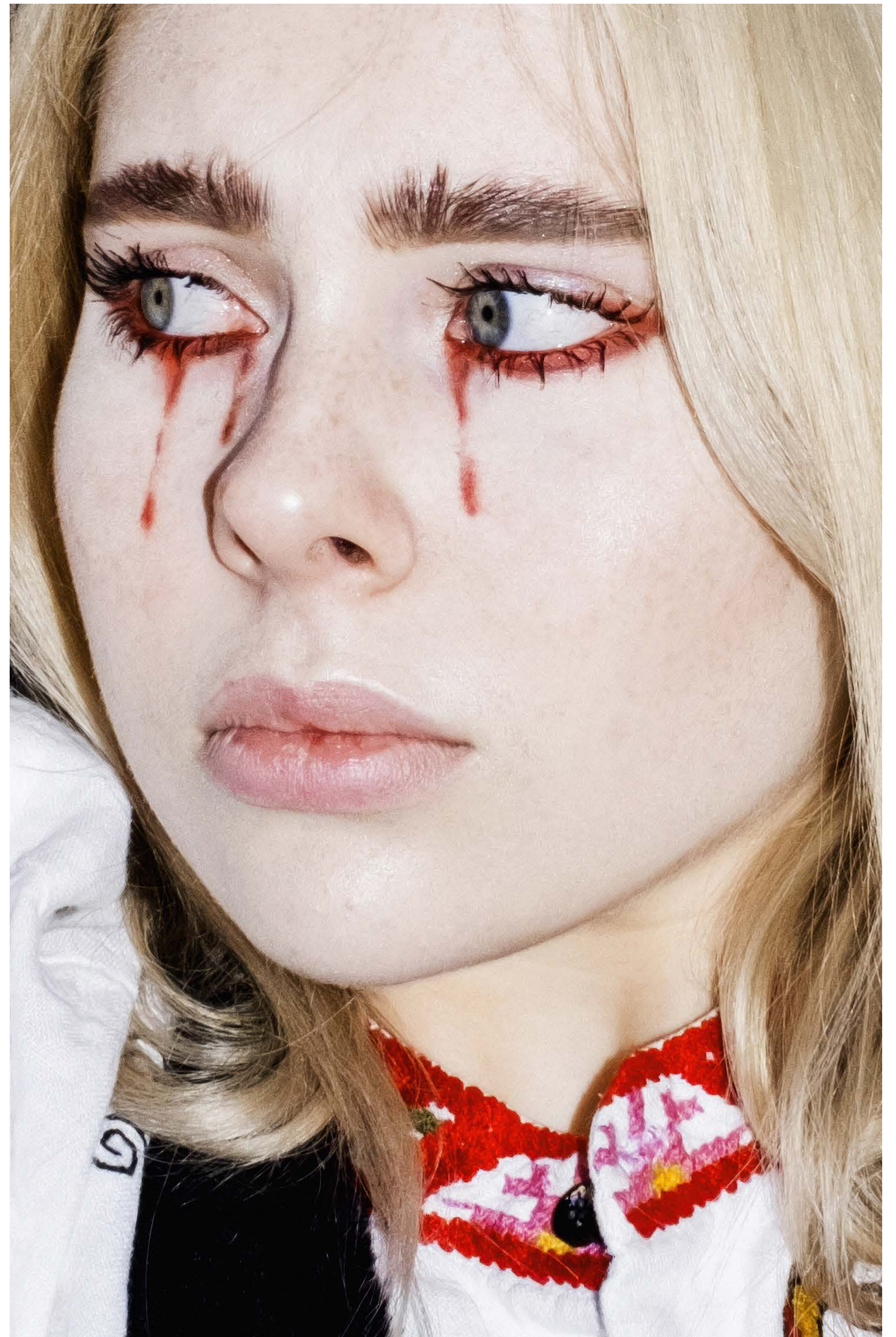
Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

Євгенія Білорусець у Києві, 2023 рік

ДАРИНА З ІРПЕНЯ
ГОСТОМЕЛЬ, 17 СІЧНЯ 2023 РОКУ

Ранок 24-го лютого я зустріла вдома, разом з чоловіком. Навіть коли ми побачили у новинах, що почалась війна — не вірили до останнього. Близько 12-ї небо над Гостомелем вже було сірим. Вже було чутно бомбардування — в аеропорті почались перші бої — спроба росіян прорватися до Києва.

Половину дня 24.02 ми ховались у підвалі будинку, але швидко усвідомили, що в ньому так само небезпечно, як і у квартирі. Тоді вирішили виїхати в Ірпінь, бо там ще було тихо. Це було недовго. Тому ховалися вже в Ірпені в підвалі школи, де провели першу ніч. Було дуже гучно та страшно від пострілів. Здавалося, що снаряд може впасти прямо біля тебе.

Деякі сусіди з нашого будинку у Гостомелі вирішили лишатись. Це було дуже ризиковано. Вже 25.02 тих, хто хотів виїхати через Бучу, розстрілювали. В числі цих людей були і наші сусіди — сім'я з Донеччини, які приїхали у 2014-му. Їх цивільну машину, означену білим ганчір'ям, розстріляли. Мати загинула від пострілу в голову, а донька втратила руку і зараз проходить протезування за кордоном.

На другий день війни ми поїхали до родичів у село під Білою Церквою. Там було спокійніше, і там ми провели кілька наступних тижнів.

Потім ми рушили на Захід України. Чоловік залишився у Львові, а я поїхала з котом до сестри у Братиславу. Я була у Словаччині починаючи з середини березня і десь до початку травня. Перебуваючи за кордоном, я душею та думками була в Україні. Було бажання повернутись додому. Була надія, що наші захисники все ж відвоюють Київщину. Зрештою, так і сталося.

Я мріяла, що на мій день народження, 2-го квітня, Україна переможе. Цього не відбулось, але натомість 1-го квітня ЗСУ здобули значну перемогу — Київщину було звільнено. Це був найкращий подарунок. У той день я зрозуміла, що ми будемо повертатись.

Ми не знали, що сталось з нашими домівками за час окупації, чи вони були зруйновані. Пізніше ми побачили, що наша квартира вціліла, але росіяни жили там під час окупації. Взагалі штаб «рашистів» був у кожній квартирі у нашому житловому комплексі. Вони зайняли, а потім і обікрали абсолютно всі помешкання. У деяких спеціально знищували побутову техніку, десь забирали геть усе, навіть спідню білизну, посуд. Двері у кожній квартирі були вирвані, російські війська обшукували кожен куточок, використовували помешкання як тільки хотіли (у деяких квартирах навіть вживали наркотики).

Я думаю, що кожен українець, який повертається додому, має сподівання, що зможе жити так само, як і до 24-го лютого. Але зараз запланувати щось на роки неможливо. Ти робиш собі наміри на тиждень, може, на місяць, але однаково мусиш усвідомлювати ризики. Завжди може прилетіти ракета, або відбутись повторний наступ, загроза останнього зараз дуже висока. Все ще мусить бути ця «тривожна валізка», яку ти зможеш взяти з собою, якщо знову доведеться екстрено виїхати.

Є те, що ти хочеш, а є те, що стається. Звісно, хочеться, щоб війна закінчилась якнайшвидше. Але є реальність і, на жаль, я думаю, що ця війна надовго. Країна-агресор ще має багато ресурсів для того, щоб і надалі вбивати українців. Досі є країни та бізнеси, які залишаються в «нейтралітеті» або допомагають обходити санкції. Це взагалі неможливо усвідомити. Є держава-терорист, яка у всіх на очах коїть злочини, і доказова база вже настільки величезна, що сумнівів, хто правий у цій війні, не може й бути. А також рф має підтримку свого народу. Їх нація в більшості своїй радіє смертям українців. Вони не думають будувати краще майбутнє — вони думають, як вбивати і грабувати (культуру, території, спідню білизну). Така реальність.

КАТЯ З КРЕМЕНЧУКА
ВАРШАВА, 10 БЕРЕЗНЯ 2023 РОКУ

Для мене 24 лютого розпочалося з дзвінка тітки, сестри тата. Вона нас усіх розбудила, ми спочатку не повірили, але як відчинили вікна, то почувли літаки. Я перевірила соцмережі, там всі повідомлення були про повномасштабне вторгнення. Це був неймовірний біль. Я багато репостила новин: де пункти збору речей, де здати кров і інше.

24 лютого я відчувала ще й фізичний біль. Упродовж трьох днів у мене була температура під 39 і ломило все тіло — де тільки проходили нервові канали, навіть зуби, я не могла їх звести разом. Не зважаючи на це, я намагалась допомагати, як тільки могла.

Ці перші три дні були найстрашніші. Було лячно засинати, щоб не пропустити новину або небезпеку. Я лягала о 1-2 ночі і прокидалась о 5 ранку, відразу ж перевіряла всі новини. На 4-ий день вся Європа почала підтримувати нас, тоді я відчула полегшення.

На той момент я була в батьків у Кременчуці, і спочатку було чути тільки літаки і ракети, які летіли над містом, через тиждень почалися прильоти у місті. Я не хотіла виїжджати, але після повідомлення деяких знайомих з фронту, всі погодились, що так буде краще. Я виїжджала разом з мамою і батьками татових знайомих, що вже давно жили в Польщі. Тато нас посадив на автобус зі словами «щоб ми жили далі» — нестерпний біль.

Ми виїхали до Полтави, оскільки через міст переїхати було неможливо, кілометрові черги, там змінили автобус і вирушили до кордону. Тоді всі мали вимикати геолокацію, оскільки русня відслідковувала телефони і це могло стати великою загрозою. Я рідко на декілька секунд вмикала телефон, щоб написати батькові, що ми живі і з нами все добре.

Пам'ятаю кожен блокпост. Під Уманню з лісу почалися постріли, вся черга застигла і всі вимкнули світло. В той момент мені здалося, що це кінець, я тримала маму за руку і думала про своє життя, про те, що я вдячна за все, що було. Через декілька хвилин постріли стихли, ми повільно поїхали, раптом двері нашого автобуса відчиняє жінка і зі слезами і проханнями підсаджує свого сина до нас, закидає речі й сама сідає. На заправці їх заправили неякісним паливом, тому автомобіль поламався, її чоловік залишився чекати евакуатор.

Ми знову змінили автобус задля безпеки. Їхали декілька днів, старим людям було погано, також в автобусах були маленькі діти, деякі з температурою. Це постійна напруга, стрес і питання в голові: «ми взагалі доїдемо чи ні?».

Нас висадили на кордоні на пішому переході. Татова знайома казала, що нам мають допомогти, але який там був хаос! Дід майже не ходив, я намагалась знайти якийсь візок, але ніхто мені допомогти не міг. Знайшла чоловіка, що підвіз хоча б до початку черги — це вже метрів 600 позаду. За чотири години ми зрушили на метри два.

Я несла валізу і десь три-чотири сумки, моя мама рюкзак, сумку і під руку діда. В черзі я познайомилась з хлопцем з Вірменії. Він запропонував нам допомогти з дідом і весь цей час його буквально ніс на руках. Я йому дуже вдячна, оскільки на той момент я втратила надію і думала, що зляжу на тому кордоні.

20 годин ми переходили кордон, разом з 2500 людьми. Потім ще 8 годин їзди до Бидгощі. Тільки опинившись у Польщі, я нарешті видихнула і відчула себе у безпеці. Пам'ятаю свій перший за 3 дні сніданок. Ми з мамою були такі втомлені, схудлі і з блідою шкірою.

За кілька днів, після огляду міста, я пішла в волонтерство. В одній організації була 2 тижні, потім перейшла в іншу, де була місяців 4-5. Я за це нічого не отримувала, просто займалась цим, щоб допомагати.

З повномасштабним вторгненням життя поділилось на до і після. Раніше я була спортсменкою, тепер займаюся фотографією. З колишніх знайомих залишилися одиниці. Для мене було найважче знайти себе в новому суспільстві. Я відразу почала вивчати мову, намагалась більше спілкуватись, навіть якщо не дуже виходило. Я вступила до Варшавського університету, і навчаюсь одна серед поляків. Десь у листопаді знову почала грати в теніс, але лише як хобі. Мені подобається, що я розвиваюсь в новому напрямку, вивчати фотографію — це як ковток свіжого повітря. Намагаюсь постійно себе чимсь займати, щоб менше часу було на думки. Регулярно перераховую гроші волонтерам, щоб наблизити перемогу. По-справжньому більш-менш розслабитись я змогла тільки зараз [березень 2023]: фотографія переросла в заробіток, я познайомилась з новими людьми, а ще ми були і будемо вільні. Україна переможе — це лише питання часу.

В майбутньому, я думаю, що буду жити на дві країни, оскільки вже непогано облаштувалася в Польщі, але Україна — назавжди в моєму серці. Мрію, коли зможу одного сонячного ранку з чашкою кави в руці прогулятися Києвом.

KATERYNA Z ROWENIEK
KIJÓW, 15 STYCZNIA 2023

Urodziłam się w Donbasie, ale w 2014 roku z konieczności wyjechałam do Kijowa. Tu zbudowałam swoją karierę — jestem redaktorką ukraińskiej edycji „Marie Claire” i zajmuję się dziennikarstwem.

Dopiero ostatnimi laty poczułam, że Kijów to mój dom.

W Ługańsku moje mieszkanie znajdowało się w pobliżu strefy przygranicznej. Tamtego dnia obudziliśmy się o czwartej rano, przez wybuchy. To był początek czerwca, jeden z pierwszych ataków na miasto. Wówczas wraz z przyjaciółmi spakowaliśmy się i postanowiliśmy przenieść się na kilka miesięcy do bezpiecznego Kijowa. Do Ługańska już nie powróciłam.

Rankiem 24 lutego 2022 roku obudziłam się w swoim mieszkaniu. Spodziewałam się wojny od chwili, gdy Putin podpisał ukaz o uznaniu tak zwanych Donieckiej Republiki Ludowej i Ługańskiej Republiki Ludowej — wtedy zrozumieliśmy, że wojna jest nieunikniona, ale sądziliśmy, że ograniczy się do terytorium Donbasu.

Obudziłam się o dziewiątej, choć Kijów nie spał od piątej. Miałam wyciszony dźwięk w telefonie. Moja przyjaciółka Liza spokojnym głosem powiedziała mi, że wybuchła wojna — od tego poranka już nigdy nie obudziłam się w poczuciu bezpieczeństwa.

Pierwsze dni wojny były prawdziwym piekłem, aż trudno to wspominać. Na okrągło oglądaliśmy wiadomości o tym, że Rosjanie zajęli elektrownię atomową w Czarnobyliu, że są już blisko Kijowa, że nawet amerykańscy i europejscy dziennikarze przewidują, że Kijów upadnie w trzy dni.

Siedząc w schronie, pisaliśmy do wszystkich naszych kolegów z zagranicy, że Kijów jest bombardowany. Nie mogliśmy wyjść z szoku, a ponadto spodziewaliśmy się, że to się szybko skończy. Ale im bardziej walki się przeciągały, tym bardziej rozumieliśmy, że trzeba zacząć myśleć, co dalej.

Nie chciałam opuszczać Ukrainy. Zrobiłam to, żeby ochronić bliskich od nadmiernych emocji — moja mama na przykład z nerwów nie jadła kilka dni. To właśnie wtedy postanowiliśmy z przyjaciółką wyjechać do przyjaciela, do Barcelony.

W Barcelonie byłam do końca sierpnia. Jestem bardzo wdzięczna moim tamtejszym przyjaciołom za okazane wsparcie. Było to dla mnie dziwne, że ludzie mówiący innym językiem, wyrosli w innej kulturze i religii tak dużo z siebie dają, pomagają i potrafią przyjąć cudzy ból. Tymczasem „bracia” z Rosji życzą nam śmierci, życzą śmierci naszemu narodowi.

Niemniej bycie daleko od Ukrainy i wszystkich toczących się tam spraw było dla mnie trudne.

Wraz z kolegami pracowaliśmy nad czasopiśmem, robiliśmy reportaże. Nie byłam wówczas fizycznie w Ukrainie, ale nie oznacza to, że nie cierpiałam tak samo, albo i mocniej. Zresztą nie czułam się zbyt bezpiecznie, bo ciągle spotykałam Rosjan. Bardzo ich tam było dużo. I łatwo nas poznawali, bo nosiliśmy żółto-niebieskie wstążki. I wtedy człowiek dobrze wie, co robić. Ogarnia cię taki ból, że chcesz im wszystko wygarnąć, ale dobrze wiesz, że nie możesz sobie na to pozwolić ze względu na przyjęte normy zachowań. I ta niemoc — przez nią sobą gardzisz. I patrzysz, jak oni sobie żyją, jak chodzą do kawiarni i restauracji, jak cieszą się życiem i wszystko lekceważą.

Dlatego jak tylko z powrotem otrzymałam dokumenty, wróciłam do Kijowa. Było dla mnie jasne, że na razie nie potrafię funkcjonować nigdzie indziej, tylko w Ukrainie.

Od razu poczułam się lepiej. Migracja, rzecz jasna, to nie to samo co podróżowanie. Niemniej zapragnęłam dowiedzieć się więcej o kraju, który za sobą zostawiłam. Widziałam, z jaką miłością Hiszpanie podchodzą do swojej ziemi, więc z ochotą opowiadałam im o Ukrainie. Obchodziliśmy razem Wielkanoc, przygotowywaliśmy ukraińskie potrawy. To była prawdziwa wymiana kulturowa. To doświadczenie uświadomiło mi, że nie potrafię funkcjonować nigdzie, tylko na swojej ziemi.

Mój narzeczony zaciągnął się do Sił Zbrojnych Ukrainy. Teraz jest w Donbasie — to jakbyśmy odpokutowywali, że nie ochroniliśmy Doniecka i Ługańska w 2014 roku. Tak, myślę, że to nasze przeznaczenie — odbić Donbas.

Nie wiadomo, kiedy to wszystko się zakończy. Ale chcę mieć odwagę być tu do końca — chcę przeżyć to doświadczenie w sposób pełny. Jesteśmy bowiem świadkami wydarzeń o znaczeniu historycznym. Myślę, że w moim przypadku coś z tego powstanie — może to będzie książka, może inny projekt albo po prostu dziennik, który będę pokazywać wnukom i opowiadać o minionych zdarzeniach.

MAKSYM Z KIJOWA
WARSZAWA, 5 MARCA 2023

To już ponad rok, a ja pamiętam wszystko, jakby to było wczoraj. Byłem przerażony, rozbity, pełen bólu. Tamtego ranka mama powiedziała, że coś się stało: bomby, Rosja napadła na Ukrainę. To było straszne. Więcej niż straszne.

Często słyszę, że jestem mądry, dojrzały ponad swój wiek. Nie wiem, czy to prawda, ale czuję, że wojna dodała mi lat.

Teraz nasze życie tu, w Polsce, jest dość stabilne, jeżeli poprzez „stabilność” rozumie się możliwość widywania się z rodzicami raz na rok. Nie wiem, czy „stabilność” to przeglądanie powiadomień co sekunda, wstrzymywanie oddechu, modlitwy, żeby stało się coś dobrego, i obserwowanie tego, że dzieje się tylko boleść. Nie wiem, czy „stabilność” może oznaczać blokowanie emocji, żeby nie zwariować.

Do tej pory pamiętam, jak wygląda mój pokój. Pewnie wszystko teraz pokryte jest kurzem. Domyślałam się, łóżko wygląda, jakby rano ktoś zapomniał je pościelić. Ale tak naprawdę od dawna jest zimne. Gdy przyjechałem do Polski, nie chciałem, by rodzice przysyłali mi rzeczy z domu. Miałem poczucie, że jeśli to zrobią, to będzie oznaczało, że nigdy już do siebie nie wrócę. Obrazy na ścianach, koszule w szafie — pamiętam każdy drobiazg i nie chcę obecności tych rzeczy tutaj. Chcę, gdy wrócę do siebie, odnieść wrażenie, że nic się nie stało.

Podoba mi się w Warszawie, ale są Ukraińcy, którym ona nie leży. Wszyscy moi bliscy są bezpieczni, poza Ukrainą, ale mam przyjaciół, którzy na co dzień żyją w lęku o rodziców. Ja mogę tu być szczęśliwy, ale miliony Ukraińców nie mają takiej możliwości. I ja ich wszystkich czuję, cały ten ból. Nie da się wykreślić siebie, zamknąć się i udawać, że nic się nie dzieje. Wiem, co wszyscy ludzie w Ukrainie czują. Ból, strach, beznadzieję. Ale to daje nam więź, siłę do walki i zwycięstwa. Ból łączy. Może to właśnie oznacza bycie narodem.

Chodzę na wszystkie protesty, jakie zdołam wyszukać, i krzyczę głośno, do zdarcia gardła. Robię zrzuty ekranu, reposty; udośćpniam, piszę, opowiadam, robię zdjęcia. To moje pole walki. Może to niewiele, bo jestem tylko małą częścią życia w masie ludzkości, ale dzięki temu czuję, że mam wpływ; i wiem, że nie jestem sam.

Czasem, gdy wykonuję codzienne obowiązki, wyobrażam sobie, że nagle ze wszystkich chatów na mój telefon przychodzą miliony wiadomości — ludzie piszą ze łzami szczęścia: wojna dobiegła końca. Gdy to się stanie, usłyszę krzyki na ulicach. Może pobiegnę na najbliższy plac. Może zobaczę tłum. Będziemy tańczyć, pić, śmiać się. Poczujemy ulgę, której tak pragniemy. Może zadzwonię do mamy. Wiem, że będzie płakała. Pewnie ja też zaczną płakać.

A potem spakuję rzeczy.

**RUSSIA IS A
TERRORIST
STATE**

КАТЕРИНА З РОВЕНЬКІВ
КИЇВ, 15 СІЧНЯ 2023 РОКУ

Я народилась на Донбасі, але у 2014 році вимушено виїхала до Києва. Тут я побудувала кар’єру, зараз я керую французьким брендом “Marie Claire” та займаюсь журналістикою.

Тільки в останні роки я почала відчувати, що Київ — це мій дім.

Моя квартира у Луганську містилася біля прикордонної частини. Ми прокинулись тоді о 4 годині від вибухів. Це була одна з перших атак у Луганську на початку червня. Ми з найкращими друзями зібрали речі і вирішили поїхати в безпечний Київ на декілька місяців, більше в Луганськ я не поверталася.

Зранку 24-го лютого я прокинулась у своїй квартирі. Передчуття війни появилоя, коли Путін підписав указ про визнання так званих ДНР та ЛНР, ми тоді зрозуміли, що війна буде, але були певні, що на Донбасі. Я прокинулась о 9 годині, хоча Київ не спав з 5-ї. В мене був виmkнений звук на телефоні, моя подруга Ліза спокійним голосом сказала, що почалася війна, з цього ранку я більше ніколи не прокидалася у безпеці. Перші дні війни були справжнім пеклом, важко згадувати. Ми постійно бачили новини про те, що захопили Чорнобильську АЕС, про те, що росіяни вже близько до Києва, що навіть американські і європейські журналісти переконані — Київ впаде за три дні.

Перебуваючи в бомбосховищі, ми писали всім іноземним колегам, що Київ бомблять. Ми просто не могли прийти до тьми та сподівались, що все це швидко закінчиться. Але що довше це продовжувалось, то більше ми розуміли, що треба думати, що робити далі.

Виїхати з України не було моїм рішенням насправді. Я це зробила, щоб урятувати близьких від переживань, бо моя мама навіть не їла кілька днів через сильні емоції. Тоді з подругою ми вирішили поїхати до друга у Барселону.

В Барселоні я залишалась до кінця серпня. Я вдячна за підтримку своїм тамтешнім друзям. Для мене було так дивно, що люди іншої мови, культури, релігії, настільки багато тобі віддають, так допомагають, приймають твій біль. Тим часом «родичі» з Росії бажать смерті тобі і твоєї нації.

Але бути далеко від України й усіх подій було важко для мене.

Ми з колегами продовжували працювати над журналом, робили репортажі. Але те, що я не перебувала в Україні, не означає, що не страждала так само, може, і більше. Також я не відчувала себе у безпеці, бо постійно зіштовхувалась з росіянами. Їх там дуже багато. І вони тебе впізнають, бо ми носили жовто-блакитні стрічки. І ти не знаєш, що тобі робити. Тобі так боляче, ти хочеш їм все висловити, але розумієш, що є якісь умовні правила поведінки, і ти не можеш цього зробити. І через цю слабкість ти також себе зневажаєш. І ти бачиш, що вони продовжують жити, що вони ходять у кафе і ресторани, насолоджуються життям, поводяться зневажливо.

Тому як тільки я отримала свої документи назад, я повернулась у Київ. Я розуміла, що наразі не можу існувати ніде, крім України. Коли я повернулась, моє самопочуття одразу покращилося. Міграція, звісно, відрізняється від подорожі. Та я однаково хотіла дізнатись більше про країну, в якій лишилась. Я дивилась на те, з якою любов’ю іспанці ставляться до своєї землі, і, в свою чергу, розповідала їм про Україну. Ми святкували Великдень, готували українські страви. Це був культурний обмін. Цей досвід показав мені, що я все ж не можу існувати ніде, окрім своєї землі.

Мій наречений пішов добровольцем у ЗСУ. Зараз він на Донбасі, це наче ми спокутуємо свої гріхи за те, що не вберегли Донецьк і Луганськ у 2014. Напевно, це наша доля — повертати Донбас.

Неможливо знати, коли це закінчиться. Я хочу мати сміливість лишитись тут до кінця, я хочу прожити цей досвід повністю. Ми зараз є свідками історичних подій. Я думаю, це може стати ґрунтом для моєї подальшої роботи. Можливо, це буде книга, проєкт, або просто це буде щоденник, який я показуватиму своїм онукам, і розповідатиму у ньому про події, які відбувались.

МАКСИМ З КИЄВА
ВАРШАВА, 5 БЕРЕЗНЯ 2023 РОКУ

Минуло вже більше, ніж рік, але я все пам’ятаю так, ніби це було вчора. Я був наляканий, розгублений, жалюгідний. Моя мама того ранку сказала, що сталося щось погане — Росія розбомбила Україну. Це не було погано. Було гірше, ніж погано.

Часто кажуть, що я мудрий, що мої думки випереджають мій вік. Я не знаю, чи це так, але я знаю, що війна зробила мене старшим.

Наше життя тут, у Польщі, зараз досить стабільне. Якщо «стабільне» означає бачити батьків раз на рік. Я не впевнений, чи означає «стабільне» — прокручувати новини щосекунди, затамувавши подих, молитись, що побачиш щось хороше — але бачиш лише біль. Я не знаю, чи «стабільне» може означати тамування своїх почуттів, щоб просто не збожеволіти.

Я досі пам’ятаю, як виглядає моя кімната. Зараз, мабуть, усе вкрите пилом. Постіль, напевно, виглядає так, ніби її просто забули застелити зранку. Але вона вже давно холодна. Коли я переїхав до Польщі, я не хотів, щоб батьки надсилали мені речі. Я відчував, що якби вони це зробили, це означало б, що я ніколи не повернуся. Я хотів, щоб моя стара кімната все ще містила частину моїх спогадів. Картини на стінах, сорочки в шафі — я пам’ятаю кожну річ і не хочу їх присутності тут. Щоб, коли я повернуся,почуватись так, ніби нічого й не ставалось.

Мені подобається у Варшаві, але є українці, яким ні. Усі мої близькі в безпеці, за кордоном, але я знаю друзів, які постійно переживають за своїх батьків. Я можу бути щасливим тут, а мільйони українців — ні. І я відчуваю їх усіх, весь цей біль. Не можна просто викреслити себе, закритися і зробити вигляд, ніби нічого не відбувається. Я знаю, що всі люди в Україні це відчувають. Біль, страх, безнадійність. Але це дає нам силу об’єднуватись, боротися і перемагати. Біль об’єднує. Можливо, це і означає бути нацією.

Я ходжу на всі акції протесту, які можу знайти, і кричу так голосно, що відчуваю, як палає моя горлянка. Я роблю скріншоти, репости, ділюсь, пишу, розповідаю, фотографую. Це моє поле бою. І, можливо, це нічого не означає в порівнянні з тим, наскільки маленькою одиницею життя я є в масштабах усього людства. Але я знаю, що можу щось змінити, і я знаю, що я не один.

Іноді, займаючись щоденними справами, я уявляю, що раптом на мій телефон залиються мільйонами повідомлення із усіх групових чатів. Це будуть повідомлення, які люди писатимуть зі слізоами щастя. Вони писатимуть, що війна закінчилася. Тоді я почую, як люди кричать на вулицях. Я б, мабуть, побіг на найближчу міську площу. Там був би натовп. Ми б танцювали, пили і сміялись. Ми б відчули полегшення, якого так прагнули. Я подзвонив би мамі. Я знаю, що вона б заплакала. Можливо, я навіть заплакав би.

А потім зібрав би речі.

KATERYNA FROM ROVENKY
KYIV, JANUARY 15, 2023

I was born in the Donbas. In 2014, I moved to Kyiv out of necessity. It is here that I built my career. I am the editor of the Ukrainian edition of *Marie Claire* and a journalist.

It is only in the last few years that Kyiv has begun to feel like home to me. In Luhansk, my apartment was near the border zone. That day we were woken by explosions at four in the morning. It was one of the first attacks on the city, early June. Then and there, my friends and I decided to pack and move, seeking the safety of Kyiv for a few months. I never ended up returning to Luhansk.

On the morning of February 24, 2022, I awoke in my apartment. I was expecting war from the moment Putin signed the ukase “recognizing” the so-called Luhansk People’s Republic and Donetsk People’s Republic. It was understood that war was then inevitable, although we expected it would be confined to the territory of the Donbas.

I awoke at nine. The rest of Kyiv had been up since five. My phone had been on silent mode. In a composed voice, my friend Liza informed me that war had erupted. That morning was the last time I woke up feeling safe.

The first days of the war were hellish. It is difficult to recall. We heard on the news, over and over, that the Russians had seized the Chernobyl nuclear power plant, that they were already closing in on Kyiv, that even American and European journalists were predicting that Kyiv would fall in three days. Huddled in the shelter, we wrote to our foreign colleagues that Kyiv was being bombed. We couldn’t get over the shock. We also thought it would be over quickly. But as the fighting dragged on, we began to realize we had to start thinking about what was going to happen next.

I did not want to leave Ukraine. This was to spare my loved ones emotional overload. For example, my mother didn’t eat for several days because of her nerves. That was when a friend and I decided to visit another friend in Barcelona.

I was in Barcelona until the end of August. I am deeply grateful to my friends there for all the support they provided. It was striking to see people who speak a different language, who grew up in a different culture and religion, give so much of themselves, extend help, absorb someone else’s pain. Meanwhile, our Russian “brothers” wish death upon us, they wish death to our nation.

Still, being that far away from Ukraine and everything happening there was hard for me.

My friends and I worked together on the magazine, we put together reportage. Although I wasn’t physically in Ukraine, that doesn’t mean I didn’t suffer the same, or even more. I also didn’t feel so safe because I was constantly encountering Russians. There were a lot of them there. They had no trouble recognizing us because of the yellow-and-blue ribbons we wore. And then you know what to do. You are in such deep pain you want to tell them exactly what’s on your mind, not holding back, except social norms prevent you. This feeling of powerlessness, it leaves you despising yourself. And you watch how they live their lives, how they go to cafes and restaurants, how they enjoy life while disregarding everything.

As soon as I got my documents back, I returned to Kyiv. It was clear to me that, for the time being, I could only function in Ukraine, nowhere else.

As soon I got back I began to feel better. Migration isn’t the same as traveling, of course, but I returned wanting to know more about the country I had left behind. I had witnessed the love with which Spaniards regarded their land, so I eagerly told them about Ukraine. We celebrated Easter together, preparing Ukrainian dishes. It was true cultural exchange. I came away from this experience with the understanding that the only place I can function is in my own country.

My fiancé enlisted in the Armed Forces of Ukraine. Now he’s in the Donbas. It is as if we must make amends for our failure to protect Donetsk and Luhansk back in 2014. I do believe it is our destiny: to reclaim the Donbas.

It is impossible to know when all of this will end. Regardless, I must have the courage to be here until that ending. I must live this experience through in full. We are witnessing events of historical significance. I think that in my case this will lead to a work in some form, perhaps a book, maybe another project, or simply a diary that I will one day show my grandchildren as I recount for them events from the past.

MAKSYM FROM KYIV
WARSAW, MARCH 5, 2023

Over a year later, I still remember it like it was yesterday. I was scared, confused, in a pitiful state. That morning my mom said that something bad had happened: Russia had bombed Ukraine. It wasn’t “bad,” it was worse than bad.

People often say that I am wise beyond my years. I don’t know if that’s true or not, but I do know that war has made me older.

Life here in Poland is pretty stable at this point. That’s if “stable” means seeing your parents once a year. I don’t know if it counts as “stable” to be scrolling the news every second of the day, not daring to breathe, praying for good news—but all you see is misery. I don’t know if “stable” includes suppressing your emotions to stay sane.

I still remember what my room looks like. Now it’s probably all covered in dust, the bed messy like somebody didn’t bother to make it. But it’s cold. When I moved to Poland, I didn’t want my parents to send me my things. I felt like if they did it would mean I would never go back. The pictures on the walls, the shirts in the closet—I remember every single thing. I don’t want them here, because then when I return home, I can imagine that nothing ever happened.

I like it here in Warsaw, although there are Ukrainians who don’t. All my loved ones are safely abroad, but I know friends who have to worry constantly about their parents. I can be okay here while millions of other Ukrainians cannot. And I feel for all of them, all this pain. You cannot just draw a circle around yourself, not talk about it, pretend like nothing is happening. I know that everyone in Ukraine feels this. Pain, fear, hopelessness. Still, it gives us the strength to unite, to fight, and to win. Pain unifies. Maybe this is what it means to be a nation.

I join every protest I can find and scream so loud that my throat burns. I screenshot, I repost, I share, I write, I tell, I take pictures. This is my battlefield. And maybe it’s insignificant considering how small a unit of life I am compared to all of humanity—but I know I can effect change, and I know that I am not alone.

Sometimes, while going about my daily routine, I imagine that my phone is suddenly flooded with millions of incoming messages from all my group chats: messages written by people with tears of joy, writing that the war is over. Then I would hear people shouting in the streets. I would probably run to the nearest city square. There would be crowds, people dancing, drinking, laughing, feeling the relief we so desperately crave. I would call my mom. I know she’d be crying. I might even cry, too.

And then I would pack my things.

СЛАВА

УКРАЇНІ

DARINA FROM IRPIN
HOSTOMEL, JANUARY 17, 2023

On the morning of February 24, 2022, I was at home with my husband. We didn't believe it when the news said war had broken out. We held onto this suspension of disbelief as long as we could. But by noon, the sky over Hostomel had already turned ashen. We heard the bombs—the first skirmishes at the airport. It was the Russians trying to storm Kyiv.

We spent half the day on February 24 sheltering in the basement of our building. It was enough to realize it was just as dangerous there as in the apartment. We decided to head to Irpin instead. It was still calm there, although that didn't last long. That first night in Irpin, we hid in the basement of a school. I remember the booms and the terrifying sound of gunshots. It felt like the missiles would hit right next to us.

I know that on the first day of the war, some of our neighbors decided to stay in Hostomel. It was a tremendous risk: people were already being gunned down fleeing via Bucha on February 25. That was the fate of our neighbors, a family from the Donetsk region who moved to Hostomel in 2014. Their car, marked in white [civilians inside], was shot at. The mother was killed, shot in the head. The daughter lost an arm. Now she is abroad, learning to live with a prosthesis.

On the second day of the war, my husband and I continued on to our relatives in the countryside, near Bila Tserkva, where things were calmer. We spent the next few weeks there before heading west. My husband stayed behind in Lviv. I went on with the cat to my sister in Bratislava. I was in Slovakia from the middle of March to the beginning of May. The whole time, though, my heart and mind were in Ukraine. I yearned to go home. I hoped that our side would recapture the Kyiv region. And that is exactly what happened.

I had a dream that Ukraine would prevail on my birthday, April 2. It didn't happen that way, but on April 1, the Armed Forces of Ukraine won a significant victory: the Kyiv region was liberated. It was the best possible gift. That's when it dawned on me that we'd be able to go home one day.

We had no idea what had happened to our apartment, if it was still in one piece. It turned out it had survived, but during the occupation the Russians moved in. They took over all the apartments in our housing estate. They requisitioned and robbed all the houses. In some places, they smashed home appliances, in some places they took everything, even underwear and dishes. Apartment doors were ripped off their hinges. You could see that they ransacked every corner. They did whatever they wanted in our homes. They also did drugs.

I think all of us who return home feed off the hope of being able to resume the lives we led before February 24. But to consciously plan out the future... it's impossible. You can only plan for a week, a month ahead, and that's with taking into account the risk of a missile strike, that there could be another offensive. The risk is high. You need to have a suitcase packed and ready, a go-bag to grab when you need to suddenly evacuate.

There is "would like" and there is "harsh reality." Obviously you would like the war to end as soon as possible, but the reality is what it is: the war isn't going to end anytime soon. The aggressor still has more than enough resources to pound the Ukrainians. There are still countries staying neutral on Russia or who favor lifting sanctions. I will never understand it. There is a country that, like a terrorist, commits crimes for the whole world to see. Folders are bulging with evidence of who the criminal is in this war. And yet somehow the Russian Federation maintains the support of its citizens. This nation rejoices in the slaughter of Ukrainians. It does not think about how to build a better future. It thinks only about how to kill and pillage (a culture, a territory, even underwear). That is the harsh reality.

KATYA FROM KREMENCHUK
WARSAW, MARCH 10, 2023

February 24, 2022 began with a call from my aunt, my dad's sister. She woke us up. At first we didn't believe her, but when we opened the windows we heard the planes. I quickly checked social media. I saw notifications about a full-scale invasion of Ukraine. The pain was unimaginable. I reposted lots of news updates: locations of collection points, where to donate blood, etc.

I also felt physical pain on February 24. I had a fever for three days. 39 degrees. My bones ached. I felt pain along every nerve path, even in my teeth. I couldn't close my jaw. But I still tried to help as much as I could.

Those first three days were the scariest. It was hard to go to sleep because I might miss some critical piece of information or danger alert. I would go to bed at one or two in the morning then wake up around five and immediately check my messages. On day four, when all of Europe was with us, I felt better.

I was visiting my parents in Kremenchuk at the time. At first, the planes and rockets we heard were flying over the city—but after a week, the air raids began. I wanted to stay, but after receiving updates from friends close to the front, we agreed it was best to go. I was to leave with my mom and the parents of friends of my father who had lived in Poland for a long time. Dad put us on the bus and said goodbye with the words: "Let us get through this alive." Unbearable pain.

We went to Poltava. It was impossible to cross the bridge—the traffic was backed up for a kilometer—so we changed buses to one heading for the border. It was safest to turn off geolocation: Russia was tracking phones, there was too much risk. I turned on my cell phone only every so often to text my father that we were alive, that we were okay.

I remember every single checkpoint. Near Uman we heard shooting in the forest. The vehicles on the road stopped, everyone switched off their lights. Then I thought it was the end. I gripped my mother's hand and thought about my life, how I was grateful for everything that had been. After a few minutes, the gunshots stopped and we slowly began to move again. Suddenly the door of our bus was thrown open by a woman in tears who boarded with her son, pushing their things inside and sitting down. The family's car had broken down. At the gas station they had filled their tank with what was probably diluted fuel. Her husband had stayed behind to wait for a tow truck.

And what about us? We changed buses to be safe. We traveled for days. The old people were in bad shape. There were small children on the buses. Some of them were sick with high fevers. I felt constant tension and stress and always in my mind the question: "Will we make it?"

The driver dropped us off close to the pedestrian border crossing. Dad's friend said that there would be organized help there, but it was total chaos. Grandpa could barely walk. I tried to find a wheelchair but didn't succeed. I finally found a man who would take us closer to the head of the line, even 600 meters ahead. In four hours we moved two meters.

I was pulling a suitcase and hauling three or four bags. My mom had a backpack, another bag, and was leading my grandfather by the arm. In the line, I met a young man from Armenia. He offered to help us. He literally carried grandpa in his arms the whole time. I was deeply grateful, especially since I had already given up hope that day. I thought I was going to die on that border.

It took us twenty hours to cross the border—us and two-and-a-half thousand other people. Then an eight-hour drive to Bydgoszcz. When we reached Poland, I finally let out a sigh of relief. I felt safe. I remember having my first real breakfast in three days. My mother and I were both exhausted, we'd lost weight, we were pale.

After a few days, once I got to know the city of Bydgoszcz a bit, I started volunteering. I was with one organization for two weeks, then with another, where I was active for four or five months. I wasn't getting paid. I just needed to help.

The full-scale invasion was a before-and-after moment in my life. I used to be an athlete, now I am a photographer. Only a few of my old friends are around. The most significant thing for me was finding myself in a new environment. I immediately began learning Polish. I spoke as much as I could, even when I wasn't good yet. I was accepted into the University of Warsaw. I am the only Ukrainian in my year, everyone else is Polish. It wasn't until around November that I started playing tennis again, but only as a hobby. I like that I am developing in a new direction, that I am learning photography. It's a breath of fresh air.

I try to stay constantly busy to block dark thoughts. I donate money to volunteers to support the victory effort. To tell the truth, it was only now, in March 2023, that I have been able to catch my breath. Photography is already earning me money. I have new people around me. And we are still free and we will continue to be free. It is only a matter of time: Ukraine will win.

I think that in the future I will live in two countries. I have found my place here in Poland, but Ukraine will always be in my heart. I dream of walking the streets of Kyiv on a sunny morning, coffee in hand.

STOP PUTIN

STOP WAR

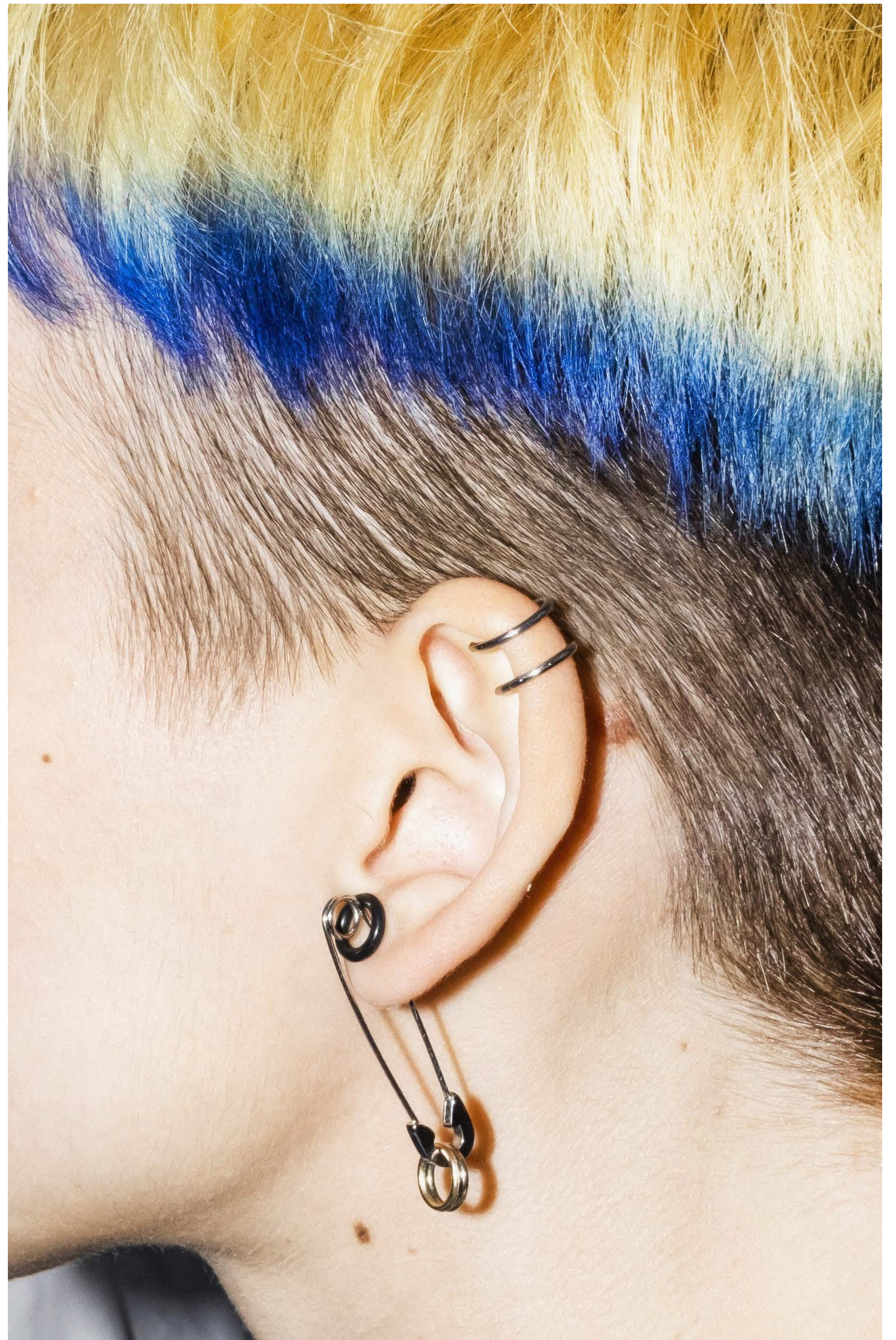
RUSSKIJ

WOJENNYYJ

KORABL,

IDI NACHUJ

**FUCK
PRINTN**

Rankiem 24 lutego 2022 roku byłam w domu wraz z mężem. Nie uwierzyliśmy, gdy w wiadomościach podano, że wybuchła wojna. Nie wierzyliśmy tak długo, jak się dało. Około południa niebo nad Hostomelem było już jednak szare. Usłyszeliśmy bomby — pierwsze walki na lotnisku. To Rosjanie próbowali wdrzeć się do Kijowa.

Pół 24 lutego chowaliśmy się w piwnicy budynku i tyle wystarczyło, byśmy zdali sobie sprawę, że jest w niej tak samo niebezpiecznie jak w mieszkaniu. Wtedy zdecydowaliśmy, że ruszymy do Irpienia — tam jeszcze było spokojnie. Ale niedługo to trwało. Już pierwszej nocy ukrywaliśmy się w irpińskiej szkolnej piwnicy. Pamiętam huk i strach na dźwięk wystrzałów. Miało się wrażenie, że pocisk spadnie blisko, tuż obok.

Wiem, że część naszych sąsiadów pierwszego dnia wojny postanowiła zostać w Hostomelu. To było spore ryzyko — już 25 lutego ostrzeliwano tych, którzy uciekali przez Buczę. Taki los spotkał naszych sąsiadów — rodzinę z okolic Doniecka, która przyjechała do Hostomela w 2014 roku. Ich samochód, oznakowany na biało, ostrzelano. Matka zginęła od strzału w głowę, córka straciła rękę — teraz jest za granicą, uczy się żyć z protezą.

Drugiego dnia wojny ruszyliśmy z mężem dalej — na wieś, do krewnych pod Białą Cerkiew, gdzie było spokojniej. Spędziliśmy tam kilka kolejnych tygodni. Potem ruszyliśmy na zachód kraju. Mąż został we Lwowie, a ja pojechałam z kotem do siostry, do Bratystawy. Na Słowacji byłam od połowy marca do początku maja. Ale sercem, myślami cały czas byłam w Ukrainie. Bardzo chciałam móc wrócić do domu. Tliła się we mnie nadzieja, że nasi odbiją Kijowszczyznę. I zresztą tak się stało.

Marzyłam, że w moje urodziny, 2 kwietnia, Ukraina zwycięży — to się nie wydarzyło, ale 1 kwietnia Siły Zbrojne Ukrainy odniosły znaczące zwycięstwo — obwód kijowski został wyzwolony. To był najlepszy prezent. Wtedy dotarło do mnie, że kiedyś naprawdę zdotamy wrócić do domu.

Nie mieliśmy pojęcia, co się stało z naszym mieszkaniem, czy w ogóle stoi. Dopiero później okazało się, że ocalało, ale podczas okupacji żyli w nim Rosjanie. Rozlokowali się we wszystkich mieszkaniach naszego osiedla. Zajęli, a następnie obrabowali wszystkie domy. W niektórych zniszczyli sprzęty AGD, z niektórych wynieśli wszystko, nawet bieliznę czy naczynia. Drzwi w mieszkaniach były powyrywane; widać, że przeszukiwali każdy kąt; robili w naszych domach, co chcieli, zażywali też narkotyki.

Myślę, że każdy, kto wraca do domu, karmi się nadzieją, że jest w stanie żyć życiem sprzed 24 lutego. Ale świadomie układać przyszłość... To niemożliwe. Można jedynie robić plany na tydzień, na miesiąc do przodu, wliczając w to ryzyko: że może spaść rakieta, może nastąpić kolejna ofensywa. Ryzyko jest wysokie. Trzeba mieć przygotowaną walizkę — zestaw ucieczkowy, który się łąpie, gdy czas na ekspresową ewakuację.

Jest „chcieć” i jest „twarda rzeczywistość”. To oczywiste, że chce się jak najszybszego końca wojny, ale realia są, jakie są — wojna raczej prędko się nie skończy. Agresor ma jeszcze sporo zasobów, by bić w Ukraińców. Wciąż przeciw niektórym krajom pozostają neutralne wobec Rosji albo są za odstąpieniem od sankcji. I wciąż trudno jest mi w to uwierzyć. Jest państwo, które jak terrorysta popętnia zbrodnie na oczach całego świata, teczki puchną od dowodów na to, kto jest zbrodniarzem w tej wojnie. A mimo to Federacja Rosyjska wciąż ma poparcie swoich obywateli. Ten naród cieszy się ze śmierci Ukraińców. Nie myśli o budowaniu lepszej przyszłości — myśli o tym, jak zabijać i rabować (kulturę, terytorium, a nawet bieliznę). I to jest twarda rzeczywistość.

24 lutego 2022 roku rozpoczął się od telefonu ciotki, siostry taty. Wszystkich nas obudziła. Na początku nie chcieliśmy jej wierzyć, dopiero gdy odstoniliśmy okna i usłyszeliśmy samoloty... Szybko zajrzałam do mediów społecznościowych — zobaczyłam powiadomienia o pełnoskalowej inwazji na Ukrainę. To był niewyobrażalny ból. Udostępniłam wtedy dużo wiadomości publikowanych przez innych: gdzie są punkty zbiórki rzeczy, gdzie można oddać krew i tak dalej.

24 lutego poczułam też fizyczny ból. Potem przez trzy dni gorączkowałam, miałam ze 39 stopni. Łamało mnie. Bolało mnie wszędzie, gdzie biegną nerwy, nawet zęby. Nie mogłam zamknąć szczęk. Mimo to starałam się pomagać, jak tylko umiałam. Ale te pierwsze trzy dni były najstraszniejsze. Strach było spać, żeby nie przegapić jakiejś informacji albo niebezpieczeństwa. Kładłam się więc o pierwszej, drugiej w nocy, a budziłam koło piątej i od razu sprawdzałam wiadomości. Czwartego dnia, gdy już cała Europa była z nami, poczułam się lepiej.

W tamtym czasie byłam u rodziców w Kremeńczuku. Na początku stychać było tylko samoloty i rakiety przelatujące nad miastem, ale po tygodniu zaczęły się naloty. Nie chciałam wyjeżdżać, ale po relacjach znajomych z frontu ustaliliśmy, że tak będzie najlepiej. Wyjeżdżałam razem z mamą i rodzicami znajomych taty, którzy od dawna mieszkali w Polsce. Tato usadził nas w autobusie i pożegnał słowami: „Żebyśmy tylko żyli”. Ból nie do wytrzymania. Ruszyliśmy do Pottawy. Ponieważ przez most nie dało się przejechać (kilometrowy korek), zmieniliśmy autobus i pojechaliśmy w stronę granicy. Trzeba było mieć wyłączonej geolokalizację — Rosja śledziła telefony, za duże ryzyko. Od czasu do czasu, ale rzadko, włączałam komórkę, by napisać ojcu, że jesteśmy żywi, że u nas wszystko okej.

Pamiętam każdy punkt kontrolny. Pod Humaniem usłyszeliśmy strzelanie w lesie. Ruch na drodze zamarł. We wszystkich pojazdach zgaszono światła. Wtedy pomyślałam, że to już koniec. Trzymałam mamę za rękę i myślałam o życiu — że jestem wdzięczna za wszystko, co byto. Po kilku minutach wystrzały ucichły... i powoli ruszyliśmy. Raptem drzwi naszego autobusu otwiera kobieta i ze łzami dosadza do nas syna, wrzuca rzeczy do środka i sama siada. Na stacji benzynowej zatankowali auto, pewnie rozcieńczonym paliwem, więc samochód się zepsuł. Jej mąż został — czekał na lawetę.

A my? Ze względów bezpieczeństwa znowu zmieniliśmy autobus. Jechaliśmy kilka dni. Starzy ludzie źle się czuli, w autobusach były też małe dzieci, niektóre chore, z wysoką temperaturą. A w mojej głowie ciągle napięcie, stres i pytanie: „Czy my w ogóle dojedziemy?”.

Wysadzili nas niedaleko piesze przejścia granicznego. Znajoma taty mówiła, że tam będzie zorganizowana pomoc, ale jaki tam panował chaos! Dziadek ledwie chodził, próbowałam zdobyć jakiś wózek, ale na próżno. W końcu znalazłam człowieka, który mógł nas podwieźć bliżej początku kolejki — choćby sześćset metrów do przodu. W ciągu czterech godzin przesunęliśmy się ze dwa metry.

Ciągnęłam walizę i niostam ze trzy-cztery torby, moja mama trzymała plecak, torbę i dziadka pod rękę. W kolejce zapoznałam chłopaka z Armenii. Zaoferował nam pomoc — i cały czas dostownie niósł dziadka na rękach. Byłam mu bardzo wdzięczna, tym bardziej że w tamtym dniu naprawdę straciłam już nadzieję; myślałam, że na tej granicy zwyczajnie padnę.

Granicę przekraczaliśmy dwadzieścia godzin, a razem z nami jakieś dwa i pół tysiąca innych osób. Potem jeszcze osiem godzin jazdy do Bydgoszczy. Gdy dotarliśmy do Polski, wreszcie odetchnęłam i poczułam się bezpieczna. Pamiętam swoje pierwsze od trzech dni śniadanie. Obydwie z mamą byłyśmy wyczerpane, schudłyśmy i byłyśmy blade.

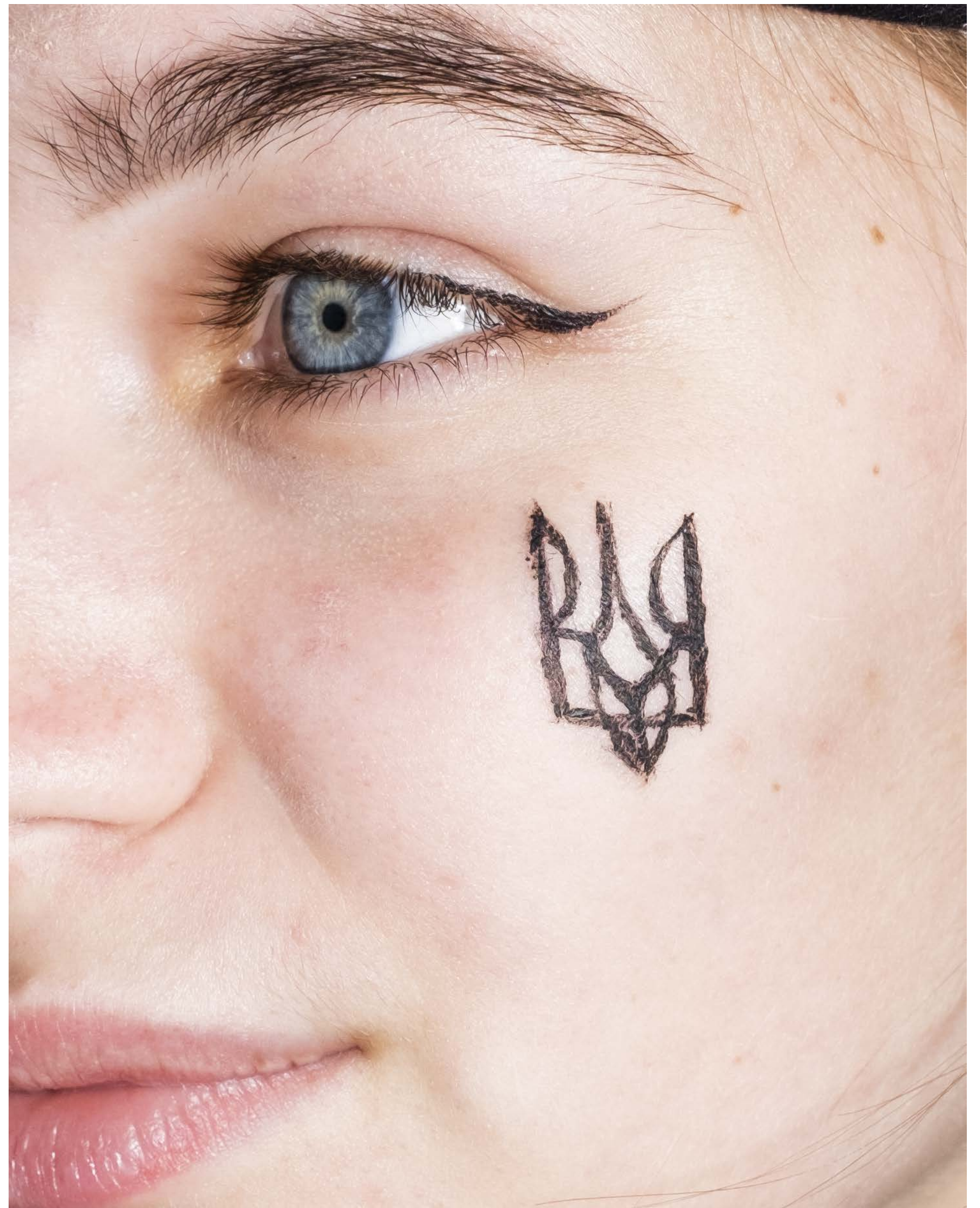
Po kilku dniach, gdy trochę poznałam miasto, zaangażowałam się w wolontariat. W jednej organizacji byłam dwa tygodnie, potem przeniosłam się do innej, gdzie udzielałam się cztery–pięć miesięcy. Nie brałam za to wynagrodzenia. Chciałam tylko pomagać.

Moment inwazji na pełną skalę podzielił życie na przed i po. Wcześniej byłam sportsmenką, teraz zajmuję się fotografią. Z dawnych znajomych zostało parę osób. Najważniejsze było dla mnie, by odnaleźć się w nowym środowisku. Od razu zaczęłam uczyć się polskiego, starałam się sporo mówić, nawet jak mi nie szło. Dostałam się na Uniwersytet Warszawski i jestem na roku jedyną Ukrainką, reszta to Polacy. Dopiero jakoś w listopadzie znowu zaczęłam grać w tenisa, ale tylko hobbystycznie. Podoba mi się, że rozwijam się w nowym kierunku, że uczę się fotografii — to jak powiew świeżego powietrza.

Staram się ciągle czymś zajmować, żeby odcinać złe myśli. Regularnie przekazuję pieniądze wolontariuszom, by wspierać zwycięstwo. Prawdę mówiąc, mogłam się trochę rozluźnić dopiero teraz, w marcu 2023: fotografowanie daje mi już zarobek, mam wokół siebie nowych ludzi, a jeszcze jesteśmy wolni i będziemy wolni. Ukraina zwycięży — to tylko kwestia czasu.

Myślę, że w przyszłości będę żyć na dwa kraje: tu, w Polsce, już się nieźle urządziłam, ale Ukraina zawsze będzie w moim sercu. Marzę o tym, by pewnego słonecznego poranka z kawą w ręku przejść się ulicami Kijowa.

RUSSIA
IS A
TERRORIST
STATE

STOP
RUSSIAN TERROR

Save Azovstal
ГЕРОІ НЕ ВМИРАЮТЬ
НЕ ДАЙТЕ ПОМЕРТИ
НАШИМ ГЕРОЯМ

КА
Т

FREE
RIU
ENN

RUSSIA

HINGS

Super
ool, R
es, T

ou!

SIA IS A
ST

**SOLIDARNOŚĆ
Z UKRAJINĄ**

**STAND WITH
UKRAINE**

НИИ

У

БИИНИ